

DETERMINEREN BINNEN HET AP

Binnen het Algemeen Profiel (AP) op De Nieuwste School formuleert het onderwijsteam voor iedere leerling twee of drie keer per schooljaar een teamadvies. Het teamadvies is gebaseerd op de periodieke niveau-indicaties en expertstukken per vak/leergebied; het overgangsreglement is richtinggevend voor het bepalen van het teamadvies. Experts en mentoren adviseren kansrijk en baseren zich op hetgeen zij meten en waarnemen. Het basisschooladvies is op De Nieuwste School een eerste indicatie van het niveau van de leerling maar géén vastgesteld eindpunt.

In deze uiteenzetting volgen een aantal richtinggevende factoren voor het komen tot een niveau-indicatie of het formuleren van een teamadvies. Ook worden factoren gedeeld waarop de niveau-indicatie niet gebaseerd wordt of factoren die zelfs belemmerend kunnen zijn voor het determinatieproces. Deze factoren worden op De Nieuwste School niet meegenomen in het determinatieproces.

Deze achtergrondinformatie nodigt uit tot het voeren van een dialoog over de uniforme determinatiewerkwijze op De Nieuwste School.

INFORMATIE VERZAMELEN OVER HET LEREN

Om tot een niveau-indicatie te komen verzamelt de expert in de eerste plaats objectieve informatie over het leren (data). De expert handelt hiervoor formatief a.d.h.v. de DNS-feedbackcyclus met als doel de leerling regie en inzicht te geven in het eigen leren. De leerling ontvangt conform deze cyclus onderwijs aan de hand van leerdoelen, met passende geschreven feedback en feed-forward. De momenten waarop deze informatie verzameld en gedeeld wordt is opgenomen in het toetsprogramma voor het AP. Het toetsprogramma is bekend bij alle betrokkenen (leden van het onderwijsteam, de leerling en diens ouder(s)/verzorger(s)).

Kortom, experts gebruiken ter aanvulling op de gekozen leerdoelen de volgende aspecten (in een formule) om tot een niveau-indicatie te kunnen komen: 1) leerplan in beeld van het SLO om verschillen in niveau te (leren) duiden + 2) een taxonomie om een gemeenschappelijke taal te spreken + 3) een toetsprogramma om duidelijkheid te bieden aan alle betrokkenen + 4) het vastleggen en delen van geschreven docentenfeedback en feed-forward (de Roij, 2022, p.14). De aspecten uit de formule zijn ondergebracht in Feedbackfolio.

HET INTERPRETEREN VAN DATA OM TOT EEN NIVEAUINDICATIE TE KOMEN

Het verwerken van formatieve werkvormen en data (bijvoorbeeld eindproducten als datapunten uit een toetsprogramma) is nodig, omdat de verzamelde informatie op zichzelf niets zegt. De data krijgt betekenis binnen een context na interpretatie (Mandinach, 2012, p. 71-75).

Als docententeam (leergebied) interpreteer je samen de data om een kwaliteitsstandaard te bepalen en blinde vlekken of individuele aannames over het niveau te beperken. (Hubers, Schildkamp, Poortman & Pieters, 2017, p. 509-521).

Leden van het leergebied zoeken samen antwoord op de vragen: Wanneer is een leerdoel behaald, binnen een bepaalde context? Welke feedback en feed-forward past bij een bepaalde mate van kwaliteit en wat zegt dit - op termijn - over het niveau van de leerling?

Het (leergebied)gesprek over het interpreteren van de data om tot een passende niveau-indicatie te komen leidt ook tot het gezamenlijk formuleren van passende feedback en feed-forward voor de leerling en dus het geven van een (meer) valide niveau-indicatie. Samen, regelmatig in gesprek blijven over de kwaliteitsstandaard van het werk van leerlingen en het passende onderwijsniveau is onderdeel van de gezamenlijke aanpak bij het schrijven van AP-expertstukken en zou een terugkerende exercitie moeten blijven tijdens het leergebiedoverleg.

HET OBSERVEREN VAN HET LEREN

Naast het interpreteren van data (als leergebied) om tot een kwaliteitsstandaard te komen, interpreteer je als expert of mentor ook de weg naar de totstandkoming van de data. Collega's (uit het Examen Profiel, EP) van DNS benoemen in een onderzoek naar het determinatievraagstuk o.a. de volgende aspecten als richtinggevend bij het inschatten van het niveau van de leerling:

- het (werk/verwerkings)tempo van de leerling; hoeveel stof kan de leerling tot zich nemen in een bepaalde tijd? (17 van de 23 respondenten)
- de hoeveelheid instructie die een leerling vraagt/hoe frequent leerdoelen of stof herhaald moet worden; hoe docentafhankelijk is de leerling? (18 van de 23 respondenten)
- In welke mate is de leerling in staat feedback/feed-forward in een nieuwe context toe te passen? (21 van de 23 respondenten).

De bovenstaande aspecten zeggen op zichzelf niet per se iets over het niveau van de leerling, maar kunnen in combinatie met elkaar - en na gezamenlijke interpretatie van data uit het toetsprogramma - richtinggevend zijn. Dit wordt onderschreven door de bevroegde collega's uit het EP.

Ook voor het observeren van het leren geldt dat gesprekken over de interpretatie van deze observaties binnen de leergebieden en onderwijsteams van belang zijn om samen dezelfde taal te spreken en betekenis te geven aan de waarde van deze observaties (Weick, 1995, p. 15). Daarbij zijn deze observaties lastig te kwantificeren; herhaald instructie vragen duidt niet direct op een lager begrips- of beheersingsniveau.

WAARTOE LEERT DE LEERLING?

Naast het verzamelen van data, het interpreteren van data en het in kaart brengen van de manier waarop de leerling tot leren is gekomen, is het van belang als onderwijsteam met de leerling de vraag te beantwoorden waartoe de leerling leert. Het determinatievraagstuk is dus ook zeker een loopbaanvraagstuk.

Wat is de wens van de leerling en wat is daarvoor de best passende route? Komt de wens van de leerling overeen met het ontvangen teamadvies? Weet de leerling welke route het onderwijsteam adviseert en kent de leerling de mogelijke routes naar diens einddoel?

Om tot de best passende route te komen adviseert het onderwijsteam de leerling en diens ouder(s)/verzorger(s) twee tot drie keer per schooljaar en volgt het onderwijsteam de leerling meerdere jaren. De decaan, mentor en/of persoonlijk coach zijn vervolgens betrokken om de mogelijke vervolgstappen in een route met de leerling te bepalen.

Zaken die aan bod kunnen komen bij het bepalen van de beste vervolgroute zijn gesprekken over profielkeuze en het bespreken van de voor- en nadelen van stapelen (bijv. na het behalen van een mavo-diploma doorstromen naar havo).

BELEMMERENDE FACTOREN BIJ HET NEMEN VAN EEN DETERMINATIEBESLUIT

Buiten de eerder genoemde richtinggevende factoren bij het nemen van een determinatiebesluit zijn er ook factoren te benoemen die belemmerend of als niet-richtinggevend gekenmerkt kunnen worden. Op De Nieuwste School nemen we de onderstaande factoren niet mee bij het geven van een niveau-indicatie of het formuleren van een teamadvies.

GEDRAG OF ZACHTE LEERLINGKENMERKEN

In het onderwijs wordt in bepaalde regio's gewerkt met (zachte) leerlingkenmerken en/of leerlingvaardigheden behorende bij de verschillende Voortgezet Onderwijs (VO)-afdelingen (Samenwerkingsverband VO/VSO Midden Holland & Rijnstreek, 2022). Deze omschrijvingen worden, aanvullend aan schoolresultaten, gebruikt om (aan het einde van het primair onderwijs) tot een advies te komen.

Sommige van deze leerlingkenmerken worden ook tijdens leerlingbesprekingen op De Nieuwste School door experts en mentoren aangedragen als redenen voor het geven van een bepaald advies. De leerlingkenmerken worden dan vooral in een negatieve setting gebruikt om gedrag van leerlingen aan te kaarten en in sommige gevallen lager te adviseren t.o.v. de kwaliteit van het geleverde werk of het eerder ontvangen advies.

Deze leerlingkenmerken en leerlingvaardigheden zijn (volgens collega's van De Nieuwste School) echter onvoldoende onderbouwd om te kunnen leiden tot een passend advies; sommige kenmerken werken stigmatiserend en zijn negatief geformuleerd t.a.v. de mavo of de vmbo-afdelingen. Daarbij zeggen deze leerlingkenmerken of leerlingvaardigheden niets over het onderwijsniveau van de leerling.

Leerlingkenmerken en -vaardigheden die op De Nieuwste School daarom niet worden meegenomen in het determinatiebesluit zijn o.a. inzet/werkhouding, mate van concentratie, samenwerken, doorzettingsvermogen, zelfbeeld, (brede wereld)interesse en huiswerkattitude.

GEZINSKENMERKEN

Het postcodegebied waar een leerling woont en het gegeven of het (t)huis van de leerling in een stad of dorp staat blijkt bepalend te zijn voor het advies dat de leerling van school krijgt (aan het eind van de PO-periode) (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2023, p. 20-25).

Ook blijkt dat een migratieachtergrond, het inkomen en/of het opleidingsniveau van ouder(s)/verzorger(s) en de mate van hulp of ondersteuning die thuis geboden kan worden in specifieke gevallen wordt meegenomen in het adviseringsproces (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2023, p. 20-25). Dit heeft duidelijke negatieve gevolgen voor leerlingen voor wie het bovenstaande geldt.

Om kanselijkheid te creëren voor alle leerlingen en de leerling objectief, als individu, van een teamadvies te voorzien worden bovenstaande gezinskenmerken in geen geval meegenomen in het determinatieproces op De Nieuwste School.

Indien de leerling ondersteuning nodig heeft die thuis (om welke reden dan ook) niet geboden kan worden voorziet de school in deze ondersteuning d.m.v. bijvoorbeeld het aanbieden van helpdesks of a.d.h.v. expertise van het ondersteuningsteam.

ONDUIDELIJKE BESLUITVORMING

Op verschillende (in)formele momenten spreken experts en mentoren over de voortgang van de leerling; stamgroepoverleggen tijdens de dagstart en het OT-overleg om tot een teamadvies te komen zijn daar slechts enkele voorbeelden van.

Wanneer een dergelijk overleg zonder helder doel, gespreksprotocol en aandacht voor de interactie tussen deelnemers plaatsvindt, kan dit een negatief effect hebben op de uitkomst van het overleg; zo kunnen er grote verschillen ontstaan tussen overleggen in de verschillende OT's. Met name bij overleggen die aan het einde van de dag gevoerd worden, overleggen waar te weinig tijd genomen wordt om de totale ontwikkeling van de leerling te bespreken, overleggen waar één of meerdere deelnemers een dominante en/of negatieve (gespreks)rol hebben of overleggen waar niet helder is waarop een besluit gebaseerd kan worden, bestaat de kans dat een leerling een niet-passend of niet-onderbouwd advies kan krijgen.

Om de bovenstaande belemmeringen zo veel mogelijk te beperken en om te zorgen dat het onderwijsteam het best passende advies kan geven, werken we met de volgende uitgangspunten:

- Het onderwijsteam volgt de totale ontwikkeling van de leerling twee tot drie schooljaren.
- De leden van het onderwijsteam kiezen op basis van de niveau-indicaties en expertstukken per leergebied het best passende advies; het overgangsreglement is hiervoor richtinggevend.
- Het onderwijsteam neemt twee middagen de tijd om tot een passend advies te komen; de momenten waarop het advies gegeven wordt zijn afgestemd en opgenomen in de jaarplanning.
- Tijdens het overleg om tot een advies te komen werken we met een gespreksprotocol 'teamadvies' dat opgesteld is door een projectgroep bestaande uit AP-collega's.

Door de uitgangspunten in acht te nemen, hebben we aandacht voor interactie, participatie en structuur tijdens de overleggen (Sleenhof, J. P., Koopman, M., Thurlings, M. C., & Beijaard, D., 2019, p. 94-105).

Bronnenlijst:

De Rijk, M. (2022), De Nieuwste School en haar weg naar een gedegen determinatiebeslissing.

Mandinach, E. B. (2012). A perfect time for data use: Using data-driven decision making to inform practice. Educational Psychologist.

Hubers, M. D., Schildkamp, K., Poortman, C. L., & Pieters, J. M. (2017). The quest for sustained data use: Developing organizational routines. Teaching and Teacher Education.

Weick, K.E. (1995), Sensemaking in Organizations.

Samenwerkingsverband VO/VSO Midden Holland & Rijnstreek (2022). Leerlingkenmerken naar uitstroombestemming.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2023). De overstap van PO naar VO, handreiking schooladvisering.

Sleenhof, J. P., Koopman, M., Thurlings, M. C., & Beijaard, D. (2019). An exploratory study into teachers' beliefs and experiences about allocating students. Teaching and Teacher Education.